

Jak se chytá nový druh (Coleoptera: Elateridae)

How to catch the new species (Coleoptera: Elateridae)

Bořivoj ZBUZEK

Tuniská 634, CZ-160 00 Praha 6, Czech Republic

zbuzek@elateridae.com

Abstract: Description of capture circumstances of new species of genus *Athous* (*A. zbuzeki* Platia et Gudenzi, 2007) on a type locality in north Anatolia (Turkey).

Key words: Coleoptera, Elateridae, *Athous zbuzeki*, biotopes, Turkey

V roce 2006 jsem se zúčastnil se svými přáteli Josefem Mertlikem, Václavem Dušánkem a Martinem Samkem expedice do východního Turecka. Cílem výpravy bylo zmapování výskytu kovaříků rodu *Athous* v severovýchodní části této z entomologického hlediska nesmírně bohaté a dosud pouze částečně probádané země. Cestovali jsme autem a značná část z téměř 10 000 km plánované trasy vedla mnohokrát ostře zaříznutými údolími od Černého moře do horských průsmyků ležících ve výškách okolo 2000 – 2600 m/m. Většinou se původní asfaltová silnice se vzrůstající výškou postupně měnila na šotolinovou či kamenitou cestu s mnoha výmoly, ostře se zařezávající do prudkých skalnatých srázů. Horské masivy táhnoucí se podél pobřeží Černého moře rozbrázděné těmito nescetnými údolími, byly na straně obrácené k jihu a směřující do vnitrozemí jen velmi sporadicky zarostlé suchou travou a roztroušenými trnitými keříky, zatímco na severní straně směřující k moři a téměř neustále zahalené mlhou stoupající od moře bylo každé místo kromě skalních výchozů a občasných suťovišť zarostlé bujnou sytě zelenou vegetací rostoucí i na téměř kolmých stěnách, pokud zde našla alespoň trochu živin a substrátu, ve kterém se mohla uchytit.

Naše cesta vedla serpentínami údolími střídavě dolů k moři či naopak nahoru do hor, občas jsme přejížděli vnitrozemské horské masivy a náhorní plošiny, které je oddělovaly. Zde byly silnice dobré a umožňovaly zdolat delší vzdálenosti poměrně rychle. Avšak na každé silničce směřující napříč údolími či horskými hřebeny se cestovní rychlost silně zpomalila. Ráz horské krajiny s množstvím ostrých skalnatých štítů a hluboce zaříznutých údolí se jakoby mávnutím kouzelného proutku náhle zcela změnil po překonání sedla Çam Gecidi ve výšce cca 2600 m/m v provincii Kars asi 20 km od města Ardahan. Zde se před námi otevřely nekonečné pláně mírně zvlněné krajiny směřující ke gruzínské a arménské hranici prakticky zcela zarostlé nízkou travou, na které jsme čas od času projeli vesničkami či městečky, nebo minuli pastevece a jejich rodiny kteří zde přebývali se svými stády pouze v podivných kamenných přibytcích. Tuto oblast jsme nazvali pracovně turecké Mongolsko.

Byli jsme na cestě již sedmáctý den a na zpáteční cestě od arménských hranic jsme se dostali asi do poloviny Turecka do oblasti severně od Ankary. Podle předem připraveného itineráře se v těchto místech vyskytovaly dubové porosty, ve kterých jsme předpokládali možný výskyt druhů z rodu *Athous*. Cestovali jsme s menšími přestávkami skoro celý den a občas se vystřídal kvůli únavě řidiče. V tomto úseku vyšlo řízení auta na mne a po turecké severní magistrále to frčelo velmi dobře. Potom jsme však odbočili na místní komunikaci vinoucí se napříč několika údolíčky a nízkými hřebínky na místo určené v širším okolí obce Sümenler v provincii Kastamonu. Po určité době jízdy po silničce kroučící se členitým terénem jsme dojeli nákladní auto a cesta se ještě více zpomalila. Nebyl by problém buď pomalu se kodrcat za nákladákem, nebo na chvíli zastavit, odpočinout si, a pak v klidu pokračovat dál. Ale nás tlačil čas, protože jsme potřebovali dorazit na místo tak, abychom stihli soumrak, během kterého uvedení brouci aktivují, ale který v těchto zeměpisných šířkách padá dost rychle, takže tma přichází velmi brzy. Smýkání v šeru v neznámém členitém terénu je dosti náročné, nehledě na to, že aktivita brouků v sílící tmě také dost rychle klesá.

Po několika kilometrech velmi loudavé jízdy za nákladákem, kde v členitém terénu se samými zatáčkami nebylo možno na poměrně úzké silničce předjíždět, se konečně objevil několik desítek metrů dlouhý přímý úsek. Ve zlomku vteřiny jsem vyhodnotil situaci a rozhodl se auto předjet. Podřadil jsem, prudce sešlápl plyn a vyjel na levou stranu vozovky. Naftový motor však nereaguje tak rychle, jako benzínový, na který jsem zvyklý, takže zrychlení nebylo tak velké, jak jsem očekával. V duchu jsem se modlil, ať se auto plně naložené čtyřmi pasažéry a jejich bagáží co nejrychleji rozjede, a sledoval přibližující se konec rovného úseku. Před blížící se zatáčkou se silnička, která byla v rovném úseku dost široká k předjetí, opět zúžila a nákladák, v tomto momentu na stejné úrovni jako naše auto, se od pravého okraje nebezpečně přibližoval. Zcela jsem se soustředil na vzniklou situaci, takže jsem téměř ani nevnímal zbytek výpravy,

kteřý jednohlasně vykřikl úžasem, když jsem levými koly vjel na šotolinovou hranu vozovky mírně zarostlou travou a suchými rostlinami a po několika metrech dokončil předjíždějící manévř.

Na lokalitu jsme dorazili právě včas, v době, kdy ještě bylo docela vidět, ale soumrak již padal na okolní krajinu. Bleskově jsme vytáhli smýkačky a dali se do díla. Smýkání řídké suché trávy mezi pokroucenými kmeny dubů s množstvím různých trnitých keřků a bodláků či jiných ostnatých rostlin drásajících naše smýkačky i nohavice nebylo s přibývajícím tmou vůbec příjemné, nehledě na občasně kameny, balvany a skalky, které se nám neustále pletly pod nohama a o které jsme dost často zakopávali. Odměnou nám však nakonec bylo několik desítek kusů elegantního, skoro černého *Athous* se světlejším švem krovek. Jak se později ukázalo, tento druh ještě nebyl popsán, a jako by italský specialista na kovaříky Giuseppe Platia spolu se svým kolegou Ivo Gudenzim, kteří tento nový druh popsali, vytušili minidrama, které tomuto úlovku předcházelo, nazvali ho jménem řidiče, který na lokalitu dojel včas (*Athous zbuzeki* Platia et Gudenzi, 2007).

Literatura

PLATIA G. & GUDENZI I. 2007: Click-beetles species and records new to the Palearctic region (Coleoptera, Elateridae). *Quad. Studi Nat. Romagna*, 24: 79-96.

Obrazové přílohy

Obr. 1. Obrázek části trasy expedice s vyznačením místa nálezu *Athous zbuzeki*.

Obr. 2. Typová lokalita druhu *Athous zbuzeki*, pastviny jižně od obce Sümenler.

Obr. 3. Typová lokalita druhu *Athous zbuzeki* – detail travního porostu.

Obr. 4. Kovařík *Athous zbuzeki* na listu trávy.

Obr. 5. Kovařík *Athous zbuzeki* se zatoulal na žlutý květ štírovníku.

Obr. 6. *Athous zbuzeki* Platia et Gudenzi 2007.